

CIASTO (83) *sb n*

a jasne (z wyjątkiem *G pl*), o jasne.

sg N ciasto (30). ◇ *G* ciasta (18). ◇ *D* ciastu (1). ◇ *A* ciasto (21). ◇ *I* ciast(e)m (8). ◇ *L* cieście (1). ◇ *pl G* ciast (3). ◇ *A* ciasta (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Mąka rozczyniona; massa Mącz, Calep; conspersio Mącz; farina aqua subacta, farina conspersa Cn (43) : Murm 143; FalZioł I 70b, 133a, V 71v; GlabGad B4, G7; MiechGlab [90];* musieli niechléb ale ciało sktoré⁸⁰ chléb na drogę gotować chcieli wziąć s łobą *MurzNT 121 marg; KrowObr 78; Oddacie* ku podnożeniu plácek z pierwłzych ciáft [*principium pastarum; Vulg: de cibis*] wálznych *BibRadz Num 15/20, Num 15/21; á ná zwirzchnim kofzu rozmaíte potráwy s ciáftá czynione były BielKron 16v; Magis, Dzieżá/ też okrągły ftól/ [...] ná którym piekárze ciało zágniatáya. Mącz 204a, 210d, 260d, 404a, 408a; á potym iá ciáftem oblep/ włtaw iá z ciáftem do wolného piekárskiego piecá/ gdzie by łye ono ciáfto na bánce vpiekło SienLek 131v, 170v, 181 [2 r.]; Race ták działác/ nákręc trąbek pápirowych [...]/ zápraw ná końcu kleiem albo ciáftthem BielSpr 74; BudBib I 33d marg; Fermentescere – Wzrufanie cziafta do kwałsu. *Calep 414a, 641b; WujNT Rom 11/16.**

Przysłowie: Choćbys mu ciáfto z dzieżá dał y z workiem grołze/ Przećię łze po ftáremu *KlonWor 28.*

Zwrot: »kwaśić ciasto« (1): s ktorey nie ták chleb pieką iáko v nas/ ále placki [...] ná káždy dzień ine nie kwáfac ciáftá. *BielKron 453v.*

Wyrażenia: »dzieża z ciastem, ciasto z dzieżá« (1 : 1): ktoremi fię náturá náłzá/ iáko dzieżá z ciáftem/ z iednego Iádámowego grzechu zákwaśiła *SkarKaz 84b; KlonWor 28.*

»ciasto jęczmienne« (2): przyłóżyć ciałtha ięczmiennego á zlezie łtrup *FalZioł V 71v; SienLek 179v.*

»ciasto kwaśne (a. (u)kwaszone)« = *fermentum, zyme Mącz [szyk 3 : 1] (4): FalZioł III 25b; Mącz [513]b; Albo przyłóż ciáftá kwaśnego z łolą. SienLek 125v, 97v.*

»ciasto pszen(icz)ne« [*szyk 3 : 1] (4): Czemu płzenne ciało bielłze niżli inłze. GlabGad G7, G7; SienLek 69, 181.*

W przén (2) : Ciáfto z dzieże zakwáłzoney [...] cudownie przáłne y łłodkie/ z młodości iefzczé záltawáło. *SkarŻyw 371.*

Szereg: »dzieża i ciasto« (1): ábyłmy [...] do ftárego Iádámá dzieże y ciáftá onego zepłowánego/ nigdy łie nie wracáli. *SkarKaz 85b.*

2. *Potrawy mączne; pasta BartBydg; farinacea Cn (11) : BartBydg 108b; Ma łie chronić kwałnych á thwardych rzeczy, Iáko ciałtha/ kołaczow twarogu FalZioł V 94v; Iáko to widzamy gdy kto iákie ciało vodne na ogniv łmaži GlabGad G6v, G6 [2 r.]; BibRadz Lev 23/14, Ez 44/30; Offae etiam, Ciáfto którym kury álbo gęsy tuczą. Mącz 260d; BielSpr 48v.*

a. *Wykwintniejsze pieczywo; pistinarum opera Cn (2) : Scriblita, Pieczone álbo łmáżone ciáfto/ yákie przy dworzecch zwykli czinić. Mącz 374a, 408b.*

3. *Papka, masa o rzadkiej konsystencji (używana w lecznictwie) (29) : A tak bedzie małć iákoby ciało. FalZioł V 117v, II 21b, V 89, 117, 117v; náczczo żwác płzenicę álbo żyto/ á ono ciáfto na*

nię przywijać *SienLek* 125v; Albo weźmi kámienia Winnégo/ vtłucz go z twárdym octem/ á ono
ćiałto w chułtę záwiń *SienLek* 129; Albo vtłucz czófnku iáderko iedno álbo dwie/ włóż onego ćiałtá
w íkorupę láłkowégo orzechá *SienLek* 140, 64v, 67v [2 r.], 73, 78 [2 r.], 82v (20).

Wyrażenie: »gęsto jako ciasto« (4): w onę wilgość námiefzay tártego czyłtego kádźidlá/ Mirry y
Aloe/ áż będzie gęłto/ iako ćiałto *SienLek* 66v, 74v, 124v, 143.

[*Zestawienie:* »ciasto borasowe«: Wożono go [*boras*] [...] z Alexándriyey pełne tłułtości nieiákicy/
w ktorey drobne kámyczki były. A ty zowá ćiałtem Boráłowym *SienHerb* 594a (*Linde*).]

Synonim: 1. rozczyna.

KW